

Roman Kisiel, Karolina Babuchowska

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

DOSTOSOWANIA POLSKICH EKSPORTERÓW ARTYKUŁÓW ROLNO-SPOŻYWCZYCH DO WARUNKÓW INTEGRACJI Z UE NA PRZYKŁADZIE WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO

1. Wstęp

Polska, wstępując w struktury UE, stała się aktywnym uczestnikiem jednolitego rynku europejskiego (JRE). Oznacza to, że z dniem 1 maja 2004 r. zniesiono dotychczas obowiązujące ograniczenia taryfowe i pozataryfowe w obrotach handlowych z innymi krajami członkowskimi oraz objęto nasz kraj wspólną zewnętrzną taryfą celną Unii.

Jednolity rynek europejski, gwarantując swobodny przepływ towarów, usług, osób i kapitału, stworzył podstawy dynamicznego rozwoju Wspólnoty. Pomimo to polscy producenci i handlowcy mieli obawy, czy zdołają sprostać jego wymogom i istniejącej konkurencji. Wątpliwości dotyczyły zwłaszcza obrotu artykułami rolno-spożywczymi. Obawiano się bowiem, że z dniem akcesji, w wyniku likwidacji barier handlowych, na polski rynek zaczną masowo napływać artykuły z innych krajów unijnych, natomiast artykuły wytwarzane w Polsce nie będą w stanie sprostać surowym wymogom JRE. W związku z tym oczekiwano, że w początkowym okresie efekty importowe mogłyby znacznie przewyższać eksportowe (Michalczyk 2004; Kisiel, Fierek 2003; Rowiński 2003).

W rzeczywistości skutek otwarcia granic był zupełnie inny. Po 1 maja 2004 r. nastąpił znaczący wzrost eksportu polskiej żywności. Oznacza to, że polscy producenci mogą odgrywać istotną rolę na rynku europejskim, tym bardziej że spośród nowych członków UE Polska jest największym producentem żywności, natomiast wśród wszystkich krajów członkowskich zajmuje 6 pozycję w tej dziedzinie. Polscy producenci dysponują wieloma atutami, takimi jak niskie ceny, relatywnie

wysoka jakość produktów, niskie koszty robocizny i zaopatrzenia, zdolność do szybkiego reagowania na zmiany warunków ekonomicznych. Jednak aby przystąpienie do konkurencji było możliwe, trzeba sprostać surowym wymogom tego rynku: sanitarnym, weterynaryjnym, fitosanitarnym, a także ochrony zwierząt i ochrony środowiska (Janik 2004; Rowiński 2003).

Dla wielu polskich producentów z branży żywnościowej proces dostosowania do norm unijnych rozpoczął się jeszcze przed akcesją, gdy przyjęto ustawę o warunkach zdrowotnych żywności i żywienia. Przepisy wdrażane stopniowo dały czas na dostosowanie się. Pomimo to wiele firm zajmujących się produkcją i przetwórstwem mięsa i mleka, z uwagi na surowe normy weterynaryjne, miało poważne problemy, by sprostać nowym wymogom (Pietryga 2004).

2. Cel i metodyka opracowania

Artykuł porusza kwestię funkcjonowania polskich przedsiębiorstw eksportujących artykuły rolno-spożywcze. Głównym jego celem jest zaprezentowanie zmian, jakich należało dokonać w przedsiębiorstwach tuż przed i po akcesji Polski do Unii Europejskiej, aby umożliwić eksport produkowanych wyrobów.

Badaną populację stanowiły celowo wybrane firmy (prowadzące działalność eksportową), funkcjonujące na obszarze woj. warmińsko-mazurskiego. W opracowaniu skupiono się na informacjach dotyczących przedsiębiorstw zajmujących się wyłącznie eksportem artykułów rolno-spożywczych (22 podmioty). Materiały źródłowe zebrano metodą wywiadu bezpośredniego z właścicielami lub współwłaścicielami wytypowanych przedsiębiorstw. Jako narzędzie badawcze posłużył kwestionariusz ankietowy, zawierający pytania o charakterze otwartym, półotwartym i zamkniętym. Dotyczyły one m.in.: warunków, jakim musiały sprostać przedsiębiorstwa, aby dokonać eksportu; zmian w produkcji i eksporcie towarów będących następstwem procesu integracji.

3. Wyniki badań i ich dyskusja

Badane przedsiębiorstwa były zróżnicowane pod względem wielkości i rodzaju prowadzonej działalności. W populacji dominowały firmy należące do sektora MŚP (16). Większość z nich prowadzi działalność mieszaną, natomiast niewielki procent stanowią przedsiębiorstwa zajmujące się wyłącznie działalnością produkcyjną. Różnorodny jest również asortyment wytwarzanych przez firmy towarów.

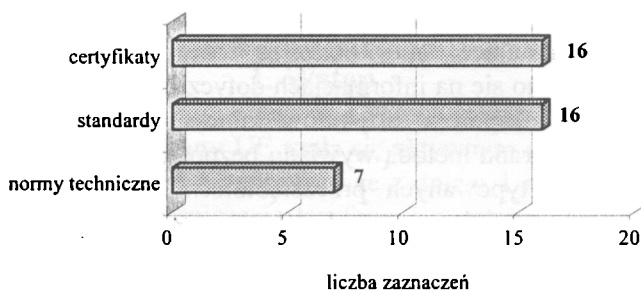
Z przedstawionych w tab. 1 danych wynika, że w działalności przedsiębiorstw dominuje przetwórstwo warzyw i owoców oraz przetwórstwo, produkcja i konserwowanie mięsa i produktów mięsnych. Badane firmy prowadzą działalność eksportową o różnym zasięgu terytorialnym, jednak wśród ich odbiorców dominują kraje unijne, zarówno kraje UE (15), jak i nowe państwa członkowskie. Sprzedaż towarów na te rynki możliwa jest wyłącznie po spełnieniu określonych wymogów. Na rysunku 1 zaprezentowano warunki, jakie muszą spełnić firmy, aby dokonywać

sprzedaży wyrobów za granicę. Anketowani najczęściej deklarowali posiadanie certyfikatów lub spełnienie określonych standardów (po 16 zaznaczeń).

Tabela 1. Specyfikacja badanej populacji według PKD

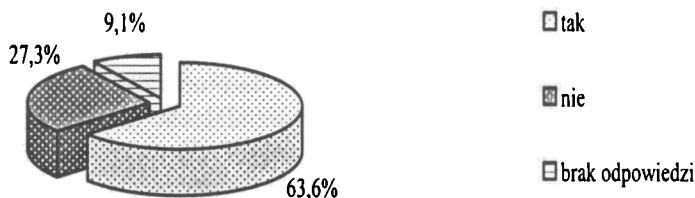
Wyszczególnienie	PKD	Liczba firm
Produkcja artykułów spożywczych i napojów	15	1
Produkcja, przetwórstwo i konserwowanie mięsa i produktów mięsnych	15.1	4
Przetwórstwo warzyw i owoców	15.3	4
Przetwórstwo mleka i wyrób serów	15.51	3
Uprawa zbóż i pozostałe uprawy rolne gdzie indziej niesklasyfikowane	01.11	1
Produkcja gotowych pasz dla zwierząt	15.7	1
Produkcja cukru	15.83	1
Produkcja drewna i wyrobów z drewna i korka z wyjątkiem mebli, produkcja artykułów ze słomy i materiałów używanych do wypalenia	20	3
Produkcja sklejek, arkuszy fornirowych, płyt laminowanych, płyt wiórowych, pozostałych płyt oraz sklejek	20.3	1
Uprawa warzyw, specjalnych roślin ogrodniczych i produktów szkółkarskich	01.12	3

Źródło: badania własne.

Rys. 1. Warunki, jakie musi spełniać firma, by dokonywać eksportu

Źródło: badania własne.

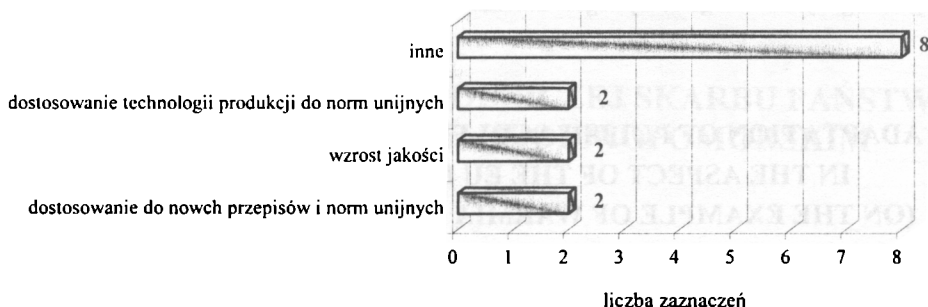

Rys. 2. Czy integracja europejska wymusiła na eksporterach nowe dostosowania?

Źródło: badania własne.

Pomimo że badane przedsiębiorstwa przed akcesją prowadziły działalność zgodną z obowiązującymi przepisami polskimi, to integracja z UE wymusiła na większości z nich (63,6%) nowe dostosowania (rys. 2). Zmiany te nie zawsze były

bezpośrednim następstwem integracji, często były związane z modernizacją zakładu. Spośród 14 przedsiębiorstw, które stwierdziły wprowadzenie dostosowań (63,6%), najczęściej wymieniało (rys. 3): dostosowanie technologii produkcji do norm unijnych, podniesienie jakości towarów oraz dostosowanie funkcjonowania przedsiębiorstwa do nowych przepisów i norm unijnych (po 2 zaznaczenia). Wśród innych odpowiedzi pojawiły się: zmiana systemu informatycznego, budowa nowego zakładu, szkolenie pracowników, uzyskanie certyfikatów jakości, wprowadzenie systemu HACCP.

Rys. 3. Dostosowania eksporterów w następstwie integracji z UE

Źródło: badania własne.

O wysokiej jakości polskich wyrobów świadczy to, że prawie $\frac{1}{3}$ ankietowanych przedsiębiorstw nie odczuła konieczności przeprowadzenia jakichkolwiek zmian po przystąpieniu Polski do struktur UE. Taką odpowiedź uzasadniono przede wszystkim tym, że dużo wcześniej przedsiębiorstwo spełniało wymagane standardy unijne.

4. Podsumowanie

Dla polskich przedsiębiorstw działających w branży rolno-spożywczej proces dostosowywania do wymogów Unii Europejskiej rozpoczął się jeszcze przed akcesją. Potwierdzają to wyniki przeprowadzonych badań. Spośród 22 badanych przedsiębiorstw 6 (27,3%) nie odczuło konieczności zmian w funkcjonowaniu w następstwie integracji, ponieważ jeszcze przed akcesją wprowadzenie nowych przepisów w prawie polskim wymusiło na firmach zmiany w prowadzeniu działalności.

Stwierdzono również istnienie grupy firm, w których decyzje o doskonaleniu procesów produkcyjnych podejmowane były niezależnie od obowiązujących norm i przepisów. Przede wszystkim wynikały one z subiektywnego odczucia takiej konieczności przez ich właścicieli.

Literatura

- Janik J., *Polski przemysł żywnościowy w Unii Europejskiej*, Monitor Unii Europejskiej nr 3, Fundacja Prawo Europejskie, Warszawa 2004, 3, s. 59-62.
- Kisiel R., M. Fierek, *Geografic Structure of Polish Foreign Trade*, Econ. Sc. UWM, Olsztyn 2003, 6: 37-44.
- Michalczyk J., *Polski sektor spożywczy wobec wyzwań integracji Polski z krajami Unii Europejskiej*, [w:] *Polscy eksporterzy wobec wyzwań integracji gospodarczej z Unią Europejską*, red. B. Jeliński, E. Gostomski, UG, Gdańsk 2004.
- Pietryga T., *Nasza bułka z szynką wchodzi do Brukseli*, „Gazeta Prawna” 2004, nr 85 (1194), Warszawa.
- Rowiński J., *Handel artykułami rolno-spożywczymi po uzyskaniu członkostwa*, [w:] *Dostosowanie polskiego rynku rolnego do wymogów Unii Europejskiej*, ARR, IERiGŻ, SGH, Warszawa 2003.

ADAPTATION OF POLISH AGRI-FOOD PRODUCTS EXPORTERS IN THE ASPECT OF THE EU INTEGRATION PROCESS (ON THE EXAMPLE OF WARMIA AND MAZURY VOIVODSHIP)

Summary

The integration of Poland with the European Union caused fear connected with mass inflow of agri-food products on Polish market from the rest of the European Union's counties. In fact after 1st May 2004 there has been an increase of Polish food export. Polish producers who want to strengthen their role at the EU's single market are obliged to adapt their products to Union requirements. Research done in Warmia and Mazury Region show that almost $\frac{1}{3}$ of agri-food products' producers made indispensable changes just before joining Poland with the EU.